

LEIDINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

EINA NUO 1988 m. SPALIO 28 d.

1990 m. gruodis Nr. 17 (32)

Partizano šeimos tragedija

Erstikiai — kilię iš Akmenės. Šeima buvo didelė — keturių seserys ir brolis Steponas, vyriausias, g. 1920 m. Mokėsi Barvydžių gimnazijoje, vėliau baigė Dobilienės agronomų mokyklą. Po karo norėjo mokytis toliau, todėl su draugu iš to paties kaimo Jonu Vernecku nusprenād stoti į Kauno žemės ūkio akademiją. 1946 m. jiedu sėdo į traukinį ir išbildėjo į Kauną... Deja, netoli tenuvažiavo. Traukinyje juos atėjo suimti. Steponas pabėgo. Iššokęs iš traukinio, pasislėpė miškelyje, duobėje po pušimi. Enkavedistai ieškojo net su šunimis, bet neaptiko. Taip Steponas prieverta turėjo slapstyti. Baigėsi mokslai.

Po paros grįžęs namo, Steponas Erstikis tévų troboje, už krosnies, po malkomis, iširengė slėptuvę po grindimis. Dienų dieną ten jis preleidavo. Labai daug perskaite knygų, norėjo būti šviesus žmogus. Prasidėjo Stepono paieškos. O ir ieškojo, šnipinėjo ne kas kitas, o pats Verneckas, kuris kartu važiavo į Kauną. Pasirodo jis užverbavo, ir tapo Jonas stribu. Ir štai vieną dieną atejęs, pradėjo ieškoti už krosnies, kur buvo mažų dežę. Tačiau, nieko neprastebėjės, apsisuko ir išejo. Pratome, kad ilgiau čia pasilikti neįmanoma.

Steponas išejo į mišką, pas

partizanus. Slapyvardį pasirinko Patašonas. Jų būrys veikė Akmenės rajone. Iš pradžių būrio vadavas buvo Jankauskas Antanas — Perkūnas. Jam žuvus (1953 m.), — vado pareigas perėmė Patašonas. Smulkiau apie jo veiklą nėra žinoma. Bet tai buvo veiklūs vyrai, kurių enkavedistai niekaip negalėjo paminti.

Šeima suprato, kad ju laukia tremtinio dalia. Nuo 1947 m. iki 1951 m. Erstikių šeima slapsėsi pas gimines Latvijoje (jų mama buvo kilusi iš Latvijos). Vyresnieji vaikai lankė latvių mokyklą. Tėvas dirbo gimnazijoje. Tada jie padėjo vietiniams partizanams, o jų buvo nemažai. Brolis Steponas pas tévus Latvijoje lankesi keletą kartų. Erstikiai padėjo slapstyti partizanams Verneckui Antanui, jo žmonai Izabelėi Petraitytei ir jos broliu Jonui Petraičiui. Tačiau apie 1949—1950 m. jie žuvimo. Liko du mažamečiai vaikai pas savo senelius, visi buvo išvežti į Sibirą.

Elenai buvo 13 metų, kai visą šeimą išvežė į Sibirą... Tai įvyko 1951 m. spalio 20 d.

Nuvežė į Iskutsko sritį, Tietsko rajoną, Chandžinovo kaimą. Visą jų šeimyną: tévą, motiną ir tris seseris „nupirkio“ pirkliai. Tėvas mokėjo kalvio amato, tai buvo vaimtas į kol-

ūki. Apie 1952 m. jie gavo laišką nuo savo brolio Stepono-Patašono. Daug švelnių žodžių mama, tėtei, sesutėms.

Elena į Lietuvą grįžo 1957 m. Jai buvo 19 metų. Tévai su seserimis grįžo 1960 m. Tėvas buvo labai ligotas, o mama iš viso netekusi sveikatos. Pagyvenė Lietuvoje 2 savaites, ji mirė. Per jos laidotuves net prie kapo duobės aplinkui sukinėjosi svetimi žmonės, saugumas „buđė“, gal brolis Patašonas ateis į motinos laidotuves.

Vėl prasidėjo tardymai. Elena saugumas kvietėsi daug kartų, vis klausinėdavo apie broli. Sakė, kad reikia užbaigtai jo byla, o negali. Rodė Stepono nuotrauką. Paskutinį kartą buvo tardoma 1964 m. Tačiau ji nieko nežinojo.

Matyt, brolis Lietuvoje veikė gana ilgai, ir jo likimas yra nežinomas. Sesuo norėtų rasti jo žuvimo ar palaidojimo vietą, pastatyti paminklą. Padékite, jei kas žinote. Praneškite adresu: Klaipėda, Mažosios Lietuvos istorijos muziejus, Liepų 7, tel. 15221.

Elenos Eristikytės -Pričinienės pasakojimą užraše
Saulius KARALIUS
Klaipėda

Partizanai iš Žemaitijos girių. Gal kuri prisimenate! Rašykite redakcijai.

MAČIAU SAVO AKIMIS

Šioms dienomis perskaiciavu partizano Ryto atsiminimus. Jvykių vietas man gerai žinomas. Taip, kaip partizanų slapyvardės Mārgis, Paukštis, Smilga (Zvirblis — tai mano brolis Kazys, vėliau slapyvardė Jurgis), Fausitas ir kt.

Už jų slėpėsi ir tikrosios tų partizanų pavardės — Kiela, Paliūnas, Grušas, Bakanauskas, broliai Bankauskai, Kavalaukas ir daugelis kitų. Ar liko kas iš jų artimųjų?

Per trejus metus neturėjau nuolatinės gyvenamosios vienos, teko būk偃ti po „svietą“. Net mokydamasis Šeduvoje gimnazijoje 1945—1946 m., krausčiaus iš vieno buto į kitą, šeimininkai vis būdavo suimami ir ištremiami (Daukšaitė ir kt.). Ir vėl į platią pasaulį...

Per dieną kartais tekėdavo net po 50 kilometrų nukulnuioti. Kartą pavargęs užėjau atsiklinių naukyvės. Žmonės buvo padorūs, bijojo, jokių simpatijų nei vieniems, nei kitiems nerodė. Dar nebuvu sutekę, į kieką sugužėjo būrys vyrų. Šeimininkė susuko: stribai! Išsigaudau, galvojau, gal atsekę manęs paimti. Sokau per kitas duris lauk, į krūmus. Po kiek laiko išgirdau šeimininkės klyksmą — jos senutė motina ir paauglė duktė buvo nušautos. Moteris suriko žudiko pavardę ir pavaidino kaimynus. Jvažavo į kie-

mą vežimas, stribai susimetė turtą. Kalbėjo, vienas į kitą kreipdamiesi pavardėmis. Girėdau, kaip susitarė sakyti, kad banditai išžudė šeimą. Radviliškyje turgo išgirdau kažkur girdėtą pavardę ir balsą. Tai buvo tie patys ginkluoti stribai. Salia prekiavo moteris nužudytais seklycioje — ant stalo buvo užtiesta ta pati graži namų darbo staliesė. Kodėl buvo išžudyta visa šeima? Gal kad nebūtu liudininukų. Ir viskas paskelbta banditų sąskaita. Taip ir buvo žudomi nekalti dori žmonės. Viską būtų galima tiksliai nurodyti ir pavardes pasakyti, bet to niekada nepadarysiu, tai būtų pašau į kerštą. Žmonės buvo žudomi nekaltai, kad sukeltu neapykantą ir kerštą vieni kitims. Tam kruvinajam raudonajam terorui budeliu netrūko — darbavosi stribai, enkavedistai ir kagebistai.

Neapsiriksiu pasakęs, kad stribai buvo pasiryžę įvykdylė balsius ir tamšiausius darbus. Savo akimis mačiau, kaip gyvą žmogų prigirdė išvietėje (Siluvoje). Žudėsi stribai ir tarp sa-

vęs. Prisilakę samagono, buvo visiškai nužmogėjė. Man teko gyventi ir stribu šeimose (taip buvo saugiau). Namas buvo didelis, privežtas gėrybių, samagno ir užkandos. Norisi mergilių. Viename nuošaliame kambarje miegojau, o stribai uliaujo. Prisisproges stribas sumaišė lovas, pagalvojo, kad merga guli, miegantį mane ir užpuole. Vos dūsios neiskratė. Reikėjo pasigrumuti.

Stribai dažniausiai buvo jau ni — septyniolikos—dviečimt penkerių metų. Visi labai norėjo rusiškai kalbėti, bet nemojėjo, todėl prie kiekvieno lietuviško žodžio dėjo „matij“, „peremai“. O su viršininkais — tai „tovariš“ ir „ladno“.

Nekartą paklausiau jų, kodėl nesimokote. „Banditus“, buožes ištremsite, ką toliau veiksite? Darbo nebus. Visi chorū sužadavo, kad darbo bus, o kur Anglijai (nes tuo metu anglai buvo didžiausiai priešai), o Amerika — kiek ten darbo, supuvusį kapitalistinį pasaulį išvalyti — kiek šaudymo, žudymo! Visa tai mums reikės padaryti.

O, sakau, dar yra Afrika, Australija, ką su jomis darysite?

be specialybės, „banditus“ išsaudė, buožes ištremė, liko darbo — durpynai tapo prieglauða.

Menka dalis buvusių stribų išėjo į žmones. Vėliau jie paimė ir bendražygius priskyrė prie karo dalyvių. Oabar ir vėl jiems nesėkmė — dingo privilegijos nusipirkti stiklainį žirnelių ar kavos indelį. O labiausiai kokį daiktą iš „supuvusio“ kapitalistinio pasaulio. Bet kaip jis kvepia ir vilioja! Ir sugebėk taip kapitalistams supūti, kad jis taip kvepėtų!

Važinėdamas į komandiruotes po Lietuvą, jau prieš 25 metus mačiau, kokia balsi netvarka pas mus. O man reikėjo fotografuoti tarybų valdžios pasiekimus. Buvo kažkoks jubiliejus, užsakytas nuotraukų parodai Maskvoje. Fotografavau Jonavos chemijos kombinatą. Su savo viršininku ir nuotraukomis apsilankėme pas ministrą pirmininką Maniušį. Šis apžiūrėjo nuotraukas, ir gavau pylos, kad Jonavos fabriko kaminai nerukssta. Išeina, sabotažas, gamykla nedirba. Dūmų kuo daugiau reikia. Tai ir yra tarybų valdžios įrodymas, kokiu pajėgumu dirba. Dar nežinojom, kas yra ta ekologija. Ministras pirmmininkas laikė pasididžiavimu, kad kuo daugiau dūmų.

Prieš 25 metus Kaunas—Šiauliai (NUKELTA) | 2 PSL.

1990 m. gruodis

TREMINTINYS

3

Politinių kalinių ir tremtinų sajungos Panėvėžio skyriaus konferencijos

KREIPIMASIS

Į politinius kalinius, tremtinius, rezistentus ir kitus pasipriešinimo kovų dalyvius

Per puse žimmečio okupacijos, o ypač stačinio, hitlerinio ir vėlesnių fizinio ir moralinio mūsų tautų genocido metais Lietuva patyrė neapsakomas kančias ir neteko daugiau kaip pusės milijono gyventojų. Per ketvirtį milijono dar gyvų genocido aukų ir jų žemų narių susibūrė į politinių kalinių ir tremtinų sajungą, kuri jau nuvelkė didelį darbą atstovant Lietuvos neprisklausomai valstybei, aikuriant nukentėjusių teises, rūpinantis jų socialinėmis reikmėmis, tremtinų grįžimui ir žuvusiuose paleikų perkėlimu į tėviškę. Daugeliis politinių kalinių ir tremtinų aktiniai išlėgė į politinės valstybės atkūrimo veikla, tapo patriotinių partijų nariais, deputatais. Tačiau klastingi opukantų ir jų pa-

kalikų kėslai neaplenkė ir mūsų sajungos. „Skaldyk ir valdyk“ dėsnis pačiu nuožmiausiu būdu telkomas visiškos neprisklausomybės siekiame Baltijos valstybėse. Juk su-skaldytus lengviau supančioti ir sugrūsti atgal į spylgiotų vielyt užtvartą.

PKTS vykstantį politinių kalinių atskyrimento procesą mūsy krasto konferencijoje dalyviai vertina nei-giamai ir kviečia norintiems aktyviai dalyvauti politiniame gyvenime buvusių politikalinius ir rezistentus nekurti atskirų sajungos, o sudaryti tos pačios sajungos sekciją ar bendriją, juolab kad daugeliis politinių ar jų žemų narių patys yra buve tremtiniai. Be to, visada galima dalyvauti kitų patriotinių partijų veikloje.

Lietuvių kylančių pavoju akivaizdoje mūsų vienybę nepaprastai reikalinga. Tegul ji tam pa neveiklai sienai visiems okupantų kėslams ir užmačioms.

1990 12 01

Panėvėžio skyriaus taryba

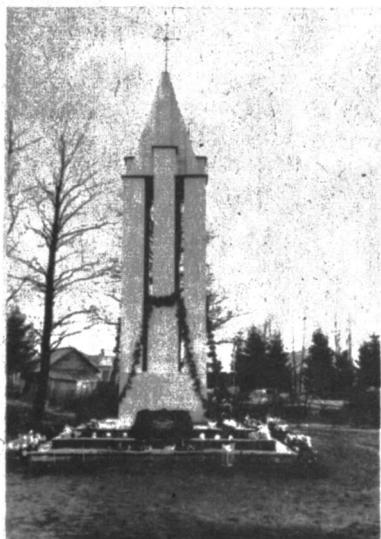
PLUNGĖ. Buvusios tremties poetės Rozalijos Valčiunienės 60-mečio gražiai paminėjo Politinių kalinių ir tremtinų sajungos Plungės skyriaus žmonės. Kultūros namuose surengtais poesijos vakare dalyvavo ir nemaža poesijos antologijos „Benediktai“ autorius.

Vakarėje susipažino su pirmuoju Intos lagerių literatų kritiku

Jonu Žižkumi. Tai rankraštinių rinkinių sudarytojas, išsaugojo juos ir atidavė spaudai.

Renginį palaimino aktorės Lilijos Zadeikytės skaitomai pozmai. Plungės tremtinų vokaliniu ansamblio dainos. Labiausiai džiugino poetų, buvusiu tremtinui atspypribe, dvasingumas ir jų rūpestis Lietuvos atstovės kultūra, žmogumi.

Paminklas Raguvo partizanams

tosi atliekos. Ačiū vienos gyventojui 'Milinskienėi, kuri išsaugojo medžius. Tik pagal juos galėjome surasti, kur užkasti 107 partizanų palikai. Suvarkę aplinką, padėjome vainiką, gėlių. I aukičiausią medžių kėlėme trispalvę ir surengėme mitingą. Susirinko apie 30 žmonių. Nusprendėme šią vietą jaminti.

1990 m. lapkričio 11 d. Žiėje vietoje iškilo 7 m aukštis paminklas, pastatytas už partizanų artimųjų sukas. Jų iškilmingai pažentino Raguvo klebonas. Iškilmėse dalyvavo apie žeili žimtai žmonių, giedojo Panėvėžio politinių kalinių ir tremtinų choros. Kalėjė žuvusiuose artimieji ir buvę bendražygiai.

Panėvėžys

Antanas ŠIMENAS

1988 m. vasario 16-osios išvakarėse Panėvėžie „Tremtinio“ klubo entuziastai – buvęs pirminkai A. P. Skeris, J. Ceponis, E. Juozgaitis, J. Trubickaitės ir kt. nuvykome į Raguvo spalynės žuvusiuose partizanų kapavietės. Cia užkasti žuve „Vyčio“ apygardos Vienolio, Šernukinio, Kaprio ir Ceponio bėrigų krovotojai.

Šieje vietoje tada tvyrojo pelkė. Melliorejant palikti du berželiai ir penki juodalksniai. Netoli ese – raugiuolių duržai, sėja kapavietės mė-

lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos Istorijos grupė gavo statistinius duomenis apie nuveiklų darbą 1989–1990 m. iš 20 rajonų skyrių. Praėjome ir kitų skyrių pirminkai atsiusti šiuos duomenis iki sausio 1 d. Primename, kad Istorijos grupė reikia šių duomenų: kada, kur ir kokie partizanai perlaikoti, kada pastatytais kryžius ar paminklas ir kam jis skirtas. Siųskite adresu: Kaunas, Donežaitio 70 b., Daliai Kuodytei.

„Generolai“ be kareivių

Lapkričio 15 d. TV transliavo valandinę politinių kalinių laida. Nors esu buvęs rezistentas ir politinis kalinas, tačiau dėl kalbėjusių man liudna, gėda ir pikta.

Kažkokia p. Šalčienė kalba: „Tremtiniai – tai visokie ištremti buožės, kiti – net nežinoje už ką juos trémė“. Anot jos, tie ištremti buožės ir ubagai, tai niekalas, kurio net mineti neverta. Tai bent kovotoja... O tie „niekalai“ Politinių kalinių ir tremtinų sajungai mat vadovauja ir jos tokios „didelės patriotės“ nepriima.

Manau, kad i laida buvo sukvieisti „savi“ žmonės. Keista, kad organizatoriai pačių nebuvo, nors jie dabar liguistai trokšta būti tautos lyderiais, vaudais. O kur buvote, kai kūrėsi mūsų organizacija, kai buvo labai rizikingu žengti pirmuoju atgimimo žingsnį? Ilse-

jotės... Kas, jei ne Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajunga surengė pirmąsias politines akcijas, pirmajį ir antrajį partizanų suvažiavimą, tremtinų palaiką iš Sibiro parvežimą, Lietuvos partizanų perlaidojimus? O kaip reikėjo jūsų paramos keliant kandidatus į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą, renkant deputatus į savivaldybes. Ar jūs netylejote? Mūsų kelti deputatai Aukščiausioje Taryboje nuolat rūpinasi politinių kalinių teisių atstatymu. Gal jums tai nepatinka?

Nederėtu dabar aiškintis, kas labiau nusipelnė Lietuvai, tačiau po tokiu pasiskymu pravartu Jums veidrodži atsukti į save. Turime, broliai ir sesės, daug darbų nuveikti, tačiau tokis skaidymasis ir nesugebėjimas pasižiūrėti į save iš šalies – netoli tenuves.

Norėčiau priminti p. Šalčie-

nei, kad tie „buožės ir ubagai“, apie kuriuos ji šnekėjo, mus, partizanus, valgydindavo, rengdavo, sužestus gydė, gaudomus slėpė, nužudyti laidojo, žiemą priglausdavo pas save. Stribai juos degindavo gyvus trobose, šaudė, kankino net ju mažamečius vaikus, trémė į Sibirą bei teisės gržti. Ūkininkų vaikai neretai būdavo mūsų partizanų akys ir ausys. Nėra svarstyklų pasverti, kieno didesnis skausmas. Visi mes politiniai kankiniai. Ir todėl dabar mūsų Sajungoje apie 80% narių – buvę rezistentijos dalyviai ir politiniai kalinių.

Mūsų didžiausias tikslas – Lietuvos laisvė. Privalome, pūti vieningi, kad nebūtų intrigų ir provokacijų, privalome būti opozicijoje okupaciniams reiškiniams.

Gediminas KATINAS

PO TO, KAI RAŠĒME

Aukų buvo ir daugiau

Perskaiciu „Tremtinio“ Nr. 14 straipsnelį „Partizanė Akacija pasakoja“. Ten minimas partizanų būrio vadas Fricas Gaublys-Vytautas. Jo vadovaujančios būrys dažnai lankydavo si Skaudvilės apylinkėje. Būriui daug talkino Zofija Danutė Venskutė-Liekytė iš Puželių kaimo, slapyvardžiu Žibutė. Būriji aprūpindavo medikamentais, maistu, siųsdavo siuntinius ir pinigus į Sibirą tremtiniams. Ji pervežė iš Tomsko srities partizano Zenono Pauliko-Klajūno brolį vaikus į Lietuvą, platinę atsišaukimus, būdavo žvalgė ir kt. Z. D. Venskutė pasakojo, kad būrio vadas Vytautas girdėsi turis blogas akis, į ką įtemptai pažiūrės, tas žūstas. Ir iš tiesų iš jo būrio žūdavo nemažai partizanų. 1949 m. Velkyų šventių į med. sesers butą Tauragėje buvo pakvisti Vytautas (F. Gaublys), Klajūnas (Z. Paulikas) ir Jaunutis (J. Trijonis). Buvo suruoštos valės. Z. Paulikas visiems davė gerti kažkokio gérimo. Z. Paulikas ir J. Trijonis išgėrė tuo užmigo. Netrukus išgirdo rusiškus keiksmus, pajuto spardymą. Atsidūrė Pagėgių saugume, vėliau Vilniaus kalėjime.

1949 m. birželio 12 dieną buvo suimiama ir D. Z. Venskutė. Kaip vėliau paaiškėjo, ją ir kitus išdavė Fricas Gaublys-Vytautas. Kartu su Z. D. Venskute teisė dar dyliką žmonių (iš jų ir Z. Pauliką, J. Trijonį). Vieną nuteisė mirties bausme, kitus po 25 metus į lagerio, 5 metus trėmimo ir 5 metus be teisių. Tai tik viena grupė, o tokiu grupiu teisė dar kelias. Visi jie F. Gaublio išdavystės aukos.

Kautynėse buvo sužeistas partizanas, slapyvardė Linksmutis. Jis gydėsi pas ūkininką Upynos apylinkėje. Slėptuvė buvo ponamu. Vieną vėlu vakarą į duris pasibėlė ginkluotas Vytautas (F. Gaublys) ir paklausė, ar Linksmutis yra. Šeimininkė būrio vadė Vytautas pažino, todėl pasakė, kad yra. Vytautas slėptuvę žinojo, liepė Linksmutui eiti kartu. Vos tik Linksmutis išejo iš slėptuvės į kiemą, buvo parblokštis rusų kareivis, surištas, sumuštas ir išvežtas į kalėjimą. Suėmė ir ūkininkę, vėliau ir jos broli. Tai visi Vytauto.

Nė vienoje byloje F. Gaublys nebuvo teisiamas, matyt, veikė saugumui. Sako, F. Gaublys buvo Jonavoje, pakeista pavarde. Dabar iš yra miręs.

Kęstutis BALCIŪNAS

Vėl Azijos stepėse

Jau niekas nesurinks daugelio buvusių mūsų likimo draugų Karligo kalinių palaukų ir neparvezē į Lietuvą... Rugpjūčio 8 d. mes atvykome į Karaganą pagerbti jų atminimo. Stebėjosi Kazachstano žmonės, kad su trispalvėmis ir kryžiumi ženagiame per buvusių politinių kalinių lagerių zonas. Jose ne vieno ir mūsų kentėta. Tlk Dievo pagalba išsilikome gyvi.

Karagando miesto Maikaduko bažnyčios klebonas Albinas Dumbliauskas mielai sutiko mums padėti atlikti ši žygį. Jis šventino kapaviečių žemę ir atminimo lenteles. Aplankėme Spasko, Karabaso, Dolinkos ir Saranės kalinių kapavietes.

Dolinkoje kalėjo ir mirė mūsų bendrakeleliu Vaitiekūno ir TV diktoriaus H. Paulausko téval. Toje palaidojimų dalyje telkšo vanduo. Ten nupliukdėme vainiką. Saranėje, Japonų zonos kalinių kapinėse, šalia vienas kitas palaidoti du lietuvių. Prie kapaviečių pastatytii du kryžiai. Vienas Pranui Vitkanskui (1928–1954 06 02) – Pranui Perevičiui (1908–1956 01 29).

KONTROLINIS SEKIMAS

Panėvėžyje gyvena mano pažymėtas Vladas Karieta, kilęs nuo Pagių miestelio (Ukmergės apsk.), buvęs Lietuvos kariuomenės Ukmergės įgulos ugniesių kuopos viršininkas. 1946 m. suimtas Panėvėžio enkavadijų. Kalėjo Lukiskėse, per farbymus buvo žiuriai mušamas ir verčiamas prispažinti, kad platinė an-

Kapus aptvarke, padėjome pievų gėlių, uždegėme žvakes ir išvaliavome į bažnyčią. Buvo pamaldo už mirusius kalinius, po jų – susitikimas su Karagandos lietuviu.

Justas SAKALIS

Karagandos 1–1 lagerio kalinių: iš kairės į dešinę Bronius Tautvydas, Pikeraitis, Jonas Valenta, Antanas Ragauskas

titarybinius atsišaukimus. V. Karieta jokio politinė veiklo nedalyvavo ir neprisipaino. Lukiskių kalėjime iškankinė 9 mėn. paleido, palydėdami keiksmis.

Nebuvę ramybės ir vėliau – vėkareis enkvedistai atidėre langines, tirkindavo, ar nesirengiai „nuversti“ sovietų valdžios.

V. Karieta – ilgametis Panėvėžio cukraus fabriko darbininkas-kūrikas.

Jokūbas ATKOCIONAS

1990 m. gruodis

TREMINTINYS

4

ATSILIEPKITE!

Zosė BUDVYTYTĖ išremta iš Šilalės raj., Kvėdarnos apskr., Degutigirio km. į Chabarovsko srt. Manoma, kad grįžusi į Lietuvą apsigyveno Tauragės raj. Jos ieško Elena TAUTVYDAITĖ-SLEVINSKIENĖ, Šilalės raj., Kvėdarnos apyl., Zadeikių pšt., Alkupio km.

Kazys ČERNIAUSKAS, Antano, g. 1908 m. Kaišiadorių raj., Žaslių apyl., Mikalauskės km. Slapstėsi nuo mobilizacijos, tačiau paėmus sergenti tėvą įkaitu, pasidavė. 1945 m. išnėmė į Vorkutą. Rašė laiške, kad grįžti į Lietuvą 1954 m., tačiau nesugrįžo. Ką nors žinantių apie jo likimą ieško Uršulė VERBICKIENĖ, Kaišiadorių raj., Žaslių apyl., Mikalauskės km.

Alfonsas KRYŽEVIČIUS, Preno, g. 1915 m., Telšių apskr., Tverių valsč. Nuo 1930 m. priklausė Šaulių sąjungai. LLA narys. Dirbo Kaune „Drobės“ fabrike felčeriu. Suimtas 1945 m. Kaune, Drobės 21. Tolėnais likimas nežinomas. Žinių leukia Jonas KRYŽEVIČIUS, Klaipėda, Debreceino 33–76, tel. 3 34 22.

Alfonsas VELICKA, Stanislovo. Gyveno Raseinių apskr., Nemakščių valsč., Daugėlių km. Suimtas 1947 12 16 Kaune. Teistas Vilniuje, 25-iams metams. Nuvežtas iki Karagandos ir dingo be žinios. Žinių leukia sesuo VELICKAITĖ. Rašykite „Tremtinio“ redakcijai, 233000 Kaunas, Donelaičio 70 b.

Antanas BANYS, Simo, g. 1915 m. Tauragės apskr., Eržvilko valsč., Fermų km. Teisė 1946 m. su grupe Eržvilko valsč., ūkininkų. Kalėjo Silutės konfliktaryje. Gauja pažyma, kad mirė 1946 m. gruodžio mén. Severostokas. Nesiašu ar Magadane ar laive plaukiant Ochotsko jūra. Žinantių apie jo likimą ieško sūnus Juozas BANYS, Kedainių raj., Pelėdnagiai, MSV, tel. 5 02 49.

Juozas BALCIONAS, Juozo, g. 1902 m. Biržų apskr., Pabiržės valsč., Toliūnų km. Karininkas. Tarnavo 9-ajame „Gedimino“ pulke, ūrvuocių būryje, jo tankas vadinosi „Perkūnas“. 1941 m. Pabradės poligone juos apsupo rusų kariuomenė ir išvežė Baltarusijos link. Ką nors daugiau žinantių ieško sesuo Salomėja BALCIONAITĖ-MOTIEKAITIENĖ, Panevėžio raj., Plinavos pastas Utos km.

Jonas NAVALINKAS, Jono, g. 1907 m. Pasvalio raj., Kiemėnų apyl., Molėtų km. Suimtas namuose 1946 m. Kalėjo Primorsko kr., Buchta-Nachodka, Sovetskaja gavan. Mire lagerje 1949 m. Kartu kalėjusių ar žinantių palaidojimo vieta ieško sūnus Jonas NAVALINKAS, Biržai, Montvilos 2.

Jonas EINIKIS, Prano teistas Kretingoje. Tolėnais likimas nežinomas. Ką nors žinantių apie minėtą asmenį skambinkite į Skuodą tel. 5 23 96.

Alfonsas VAITELIS, Jono, g. Ramygalo apskr., Naujadvariai km. 1946 m. suimtas, nuteistas Pabaltijo karinio tribunolo, kalintas Norilsko. Kartu kalėjusių ar ką nors apie jį žinantių ieško duktė Dana DILIONIENĖ, Panevėžys, Nemuno 64–8, tel. 6 21 61.

Valentinas MALAZINSKAS, Vinco, g. 1915 m. Lezdių apskr., Karužų km. Gyveno Kuklių km., dirbo pašienio policijoje. Suimtas 1944 m., teistas Alytuje. Manoma, kad kalėjo Uralo lag. Apie jo likimą žinantių ieška „Tremtinio“ redakcija, 233000 Kaunas, Donelaičio 70 b

Kazimieras RIALUBA 1947 m. sau-
sio mén. kalėjo Kauno saugume. Jo
ieško Juozas ARMONAITIS, tel.
71 52 84.

Pranas LANKELIIS, Stasio, 1953 m. kalėjo Magadane p/d AV-261. Mi-
rė 1953 04 21. Kartu kalėjusių ieško
Vytautas LANKELIIS, 232050 Vilnius,
Viesulo 13—107, tel. 45 35 47.

Anastazija ŽEMAITIENĖ, g. 1910 m., manoma, kad kilusi iš Kazlų Rūdos. Ona RAMONIENĖ, kilusi iš Molėtų, kalėjo Irkutsko srt., Bratsko raj. Ją ieško Salomėja VAICI-
NIENĖ-VAICIŪKENIENĖ, Panevėžys, B. Brazdžionio 9—54.

Alfonsas VAITELIS, Jono, g. Ra-
mygalos apskr., Naujadvariai km.
1946 m. suimtas, nuteistas Pabaltijo
karinio tribunolo, kalintas Norilsko.
Kartu kalėjusių ar ką nors apie jį
žinantių ieško duktė Dana DILIO-
NIENĖ, Panevėžys, Nemuno 64–8,
tel. 6 21 61.

Nuotraukoje: Politiniai kaliniai, Vorkutos lag., 1955 m. Antroje eileje ketvirtas iš kairės stovi Antanas Trofimės SIDAROVAS, g. 1918 m. iš Žitomiro namiškiai 1957 m.

Reditore Vanda PODERYTĖ, III. redaktorė Ona BALCYTIENĖ, techninė redaktorė Birute OKSAITĖ.
Redakcija: Linda DAMBRAUSKAS, Algirdas MARKŪNAS, Natallija PU-
PEIKIENĖ, Dalia KUODYTĖ, Juozas ENČERIS, Alfredas SMAILYS.
Mūsų adresas: 233000 Kaunas, Donelaičio 70 b, tel. 209530.

Nepabūgo lietuviai caro represijų po 1831 ir 1863 metų sukilimų. Neišgąsdino ir Muravjovo kartuvės Lukšiškėje. Nė viena pasaulyo tauta nežino tokio vardo — knygnešys. Visais amžiais turėjome daug garbingų vyrų ir moterų, o ypač stalinizmo metais. Jie neše neapsakomai sunkią naštą tremtyje lageriuose ir kalėjimuose.

Po karo dar ilgą laiką tėsesi žmonių trémimai. I Lietuvą buvo atsiustas saugumo generolas-leitenantas J. Tkachenka — vienas iš Krymo totorių bei pavolgio vokiečių masinių deportacijų vadieivų. M. Suslovias vadovavo Lietuvos KP CK biurui, o nariu buvo J. Tkachenka. Suslovias reikalavo gyventojus tremti į Sibirą, o kaimus deginti. Kiekvienas tremiamas žmogus buvo tolygas mirtininkui. Dar baisesnis likimas buvo tu, kuriuos nukankino Lietuvos teritorijoje atsitrukdamai karo pradžioje Stalino budeliai Rainių miškelyje, Pravieniškėse, Petraslūnų, Pažaislio zonoje, Panevėžyje, Marijampolėje ir kitose vietose.

Per vieną naktį galima prazižili, išprotėti. Taip buvo kanakiniai 1941 metų pradžioje Panevėžio kalėjime aviacijos leitenantas Masiulis, nepilnamečiai Panevėžio gimnazijos moksleiviai Simonas Ulys ir Rimkus Jonas. Dar prieš areštą, 1941 m. pradžioje, buvo NKVD vežėjami į Kaizerlingo ir Pajuostės miškus. Ištisas naktis pastatas prie medžių buvo apšvietas projektoriais, sargybiniai sėmoninės nukreipė į savo aukas automatus. Vėliau juos sukišo į kalėjimą, sufabrikavo bylas ir antarė karę dieną išvežė gyvuliniuose vagonuose Uralo link. Sauškimšame vagone dėl deguonies stokos neužsidegdavo degtukas. Po neilga trukusios kelionės išvėžamieji buvo išlaipinti Orenburgo srityje ir uždaryti į Sol-lecko kalėjimą.

Veltui liejo motinos ašaras, laukdamos grįžtančių savo vaikų. Liudinas ir baisus panevėžiečių likimas. Simonas Ulys susirugo šiltine, vėliau paralyžiavo kolas. Išsekės lyg šešėlis, vaikščiojo su ramentais kalėjimo ligoninės paletoje. Vėliau mirė. Jonas Rimkus išprotėjo į mire Petropavlosko kalėjime 1942-aisiais metais. Amatų mokyklos auklėtinis Liuima — nežinia kur. Juzė Lupeikytė, Panevėžio amatų mokyklos auklėtinė, buvo Balchašo lageriuose. Koks tolimesnis jos likimas — nežinia. Ištremtas Panevėžio gimnazijos moksleivis, mano bendraklasinis Ernestas Vanagas užpoliarėje su grupe lietuvių pūgoje pasiklydė sušalo. Stalinas ledžiūrio pakraščius laikė tinkamiausia vieta Pabaltijo moterims, vaimams ir išsekusiems suomiams. Nuo Uralo iki Vladivostoko anais laikais buvo ištisi lageriai. Visą Sibiro gelezinkelį „puošę“ spygliuotų užtvarų plotai ir daugybė sargybos bokštų. Pagal kalinių apskaitiavimus, lageriuose ir kalėjimuose buvo nuo 20 iki 25 milijonų. Laikas neleidžia detalizuoti politinio kalonio gyvenimą kalėjime ir lageryje.

Dėkojame buvusiem partizanui Poviliui PEČIULAIČIUI-Lakštingaliui iš Kliuvelio (JAV), padovanojusiam Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungai diktofoną, dešimt audio kasetų ir „Bayer“ firmos veistų.

● Laikeštis „Tremtinys“, 1998 m. gruodžio 13 d., Nr. 17(32), kaina 25 kap. ● Oficialinė spauda 1 sp. L. Štreicas 15.000. Užsak. Nr. 1416. ● Rinkoje spaudinė „Aušros“ spausdinė Kaune, Vytauto pr. 25.

SUNKŪS
MŪSU
KELIAI

Soli-ileke nuo distrofijos išmirė daug latvių inteligenčijos. Dviejų didžiulių korpusų kalėjimas su vienučių ir mirtininkų kamermis buvo pilnas.

Būdavo atveju, kai žmogus, išgirdęs nuosprendį, kamerėje tuo pat pražiūdavo. Karcerių ir vienučių sparne atrodė tikras pragaras. Išprotėjė kaliniai kažką garsiai deklamuodavo, kiti juokdavosi laukiniu juoku, dar kiti savo tualetinio puodo dangčiu be pertrūkio mušdavo metalines kameros duris, o iš mirtininkų kamerų girdėdavosi šiurpų bruzdesys. Mirties bausmės vykdymui iš kameros paminti auką vidurnaktį ateidavo keli kalėjimo prižiūrėtojai su korpuso vyresniuoju. Koridoriuje jam uždėdavo antrankius, įgrūsdavo į burną guminę „grūšę“. Taip žmogus būdavo išvedamas į mirtį. Raseinietyje Jankevičius po 15-os parų šlapio karcerio grijo į kamerą pusidu įsprotėjės. Buzuluko kalėjime masiskai mirė pelagrikai. Celiabinsko kalėjime buvo kamera su 500 kalinių. Jų kraują siurbė blakės, nuo kurių gintis buvo beprasmės dalykas. Karo metu kasdien iš kalėjimo kiemu išriedėdavo mašinos su mirusių kalinių lavonais. Kad nepraleistų gyvo kalinio, lavonų kritinės sargybiniai persmeigdavo durytu. Baikanūro lageryje per mėnesį būdavo iki dešimties „samorubų“, t. y. tyčinių kūno susižalojimų, nukertant sau ar tris pirštus.

Už tai bausdavo karceriu mėnesius. Ten būdamos gaudavai 300 g duonos ir puodelį vandenį. Sią bausmę atlikus, vėl teismas, naujas nuosprendis užvežimas į kitą invalidų lagerį, tačiau tokiu būdu lieki gyvas.

Kraupūs įvykiai būdavo Džeskažgano-Kingyro spec. lageriuose: kaliniai paskelbė streiką, reikalavo peržiūrėti bylas. Žmonės, nuteisti 15 m ir 25 m katorgos, jau atbuvo po keletą ir keliolika metų, nebematė prasmės toliau kankintis ir atsisakė dirbtį. 1954 m. birželio viduryje iš Karagandos traukiniu buvo atgabentos tanketės į Kingyrą ir Džeskažganą. Ankstyva birželio 26-osios ryta Kingyre tanketės išsiveržė į zoną, kurioje buvotrys lagpunktai: 2 vyru ir 1 moterų. Streiko metu vienų 3-jų lagpunktų kalinių buvo susijunge į vieną bendrą virš 10 tūkstančių žmonių masę. Su plinta tanko nejėvksi. Daug beginilių žmonių buvo nušauta ar su-

trinta tanko viškais. Žuvusių lavonai buvo surenkami ir sunkvežimiais išvežami į užmiestį. Yra daugybė šiurpių epizodų iš kalėjimo ir lagerių gyvenimo — čia tik menkos nuotrupos didelio žmonių kančių kelio.

Genocido nusikaltimai senaties neturi ir juos vykdę asmenys turi būti nubausti. Raudonajam terorui talkino stribai. Jiems reikia daug atgailauti, bet jie kol kas nesiruošia to daryti. Pavyzdžiu, Marijampolės rajone Igliaukos apylinkėje, Meičiustrakio kaime gyveno Mykolo Rutkauskio šeima, kurioje augo 10 vaikų. Tėvas turėjo 18 ha žemės. Šeima skurdo: vaikai buvo alkani, basi ējo į mokyklą. Nežiūrėdami į tai, stribai atidavavo iš vaikų duonos kąsnį, dienės primus priušdavo.

Atėję į namus, spaustavo motinai pažandas, smilkinius, ir klausavo, ar myli Staliną. Tėvai ir sūnus uždarydavo į daržinę ir, pakabinę po balkiu, mušdavo spragilais per padus. Tardydami naktimis labai kankino dukterį Aldoną (dabartinė jos pardavė Vaišnienė, dirba mokytoja, gyvena Marijampolės rajone). Rutkauskio sūnų Joną, surišę rankas, pakabindavo daržinę ir spragilais mušdavo per padus. Stibus kaltina faktai, o juo daugybė...

Mes dar turime daug žaidžių, kurių gydymas priklauso ne nuo mūsų. Vis dėlto džiugina sanktykių gerėjimas tarp Bažnyčios ir Vyriausybės. Tebūnie ramybė ir palaima visai mūsų tautai! Reikia vesti į tiesos kelią mūsų jaunimą — būkime jiems švyturiais! Didelė dalis akademinio jaunimo yra ištikima garbingiems idealams. Gerbkiame juos ir kartu siekime visa-
pusiško tautos atgimimo!

A. JASNAUSKAS

Išlaudo tremtiniam atminti.
Pakuprių (Prienų raj.)

Lietuvos tremtinų sajungos Sventinėlių skyriaus dingusi antspaudų prašome laikytis negaliojančiu.

Skyriaus pirmininkas P. Graužinis